

BIBΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Κόκκινη Ρόζα της Kate Evans – Η Εικονογραφημένη Βιογραφία: Ας «Αύριο η επανάσταση θα υψωθεί

Της Ελένης Πελέκη

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ (5 Μαρτίου 1871 – 15 Ιανουαρίου 1919), η Κόκκινη Ρόζα, είναι από τις σπουδαιότερες μορφές της γερμανικής και παγκόσμιας αριστεράς. Τόσο το ευρύ θεωρητικό της έργο όσο και η επαναστατική της δράση την κατατάσσουν, όχι αδικώς, ανάμεσα στους μεγάλους ηγέτες του εργατικού κινήματος.

Οι συζητήσεις για τη ζωή και το έργο της Ρόζας συχνά επισκιάζονται από το τραγικό της τέλος, τη βάνουση δολοφονία της από πράκτορες της αντίδρασης κατά τις τελευταίες μέρες της γερμανικής επανάστασης. Είναι λογικό, η Ρόζα Λούξεμπουργκ είχε την τιμή να γίνει προσωπικά στόχος της πιο εκδικητικής συκοφαντικής προπαγάνδας και να εμπνεύσει βαθύ μίσος στους εχθρούς της. Δεν είναι όμως μόνο μια μάρτυρας του εργατικού κινήματος και θα ήταν ατόπημα να εξετάζουμε τη ζωή της μόνο υπό αυτό το πρίσμα. Η Ρόζα Λούξεμπουργκ είχε αφιερώσει ολόκληρη τη ζωή της στην υπόθεση της επανάστασης, σε μια εποχή τόσο μεστή σε πολιτικά γεγονότα και θεωρητικές αναζητήσεις που είναι σχεδόν αδύνατο να εξετάσουμε τη ζωή και το έργο της χωρίς να εξετάσουμε παράλληλα και το ιστορικό της περιβάλλον.

Θεωρητική συνεισφορά

Σε αυτήν την απόπειρα, το βιβλίο της Kate Evans – Κόκκινη Ρόζα είναι εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο. Πρόκειται για μια εικονογραφημένη βιογραφία της Λούξεμπουργκ που κατορθώνει να κεντρίσει το ενδιαφέρον για την μεγάλη επαναστάτρια σε ένα νέο κοινό αλλά και να ξανασιγκλίσει παλιότερους αγωνιστές. Το βιβλίο, αν και όχι πάντα ιστορικά ακριβές, όπως παραδέχεται η ίδια η συγγραφέας, προσπαθεί να σκιαγραφήσει την ψυχοσύνθεση της Ρόζας και την εξέλιξη της θεωρητικής της σκέψης και να φωτίσει τις αιτίες πίσω από σημαντικές αποφάσεις και δράσεις της. Κατορθώνει να παρουσιάζει όλες τις πλευρές της Ρόζας σε ένα ενιαίο σύνολο ενώ ταυτόχρονα προχωρεί στο να μας εισάγει στις σημαντικότερες θεωρίες της με τρόπο απλό και κατανοητό. Εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί η σκηνή όπου στην αρχή της γνωριμίας της με τον Λέο Γιόγκισσες, φλερτάρουν ανταλλάσσοντας απόψεις

για το ζήτημα της εθνικής ανεξαρτησίας της Πολωνίας. Η μακροχρόνια σχέση τους συνεχώς αντιπαράβάλλεται με σημαντικές στιγμές της κινηματικής τους δράσης ανοίγοντας μας έτσι ένα πολύ ενδιαφέρον παράθυρο στο μυαλό της Λούξεμπουργκ.

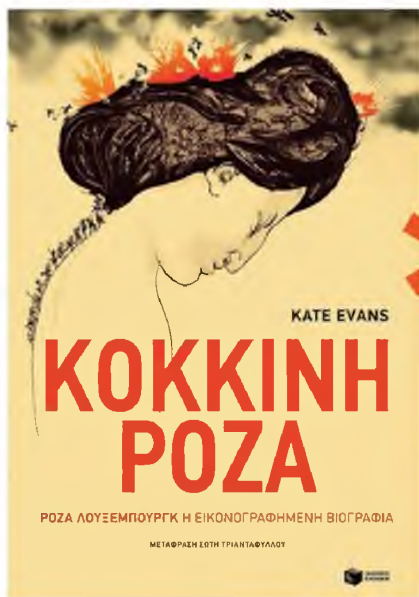
Η Ρόζα Λούξεμπουργκ ήταν μια γυναίκα με έντονη προσωπικότητα, συνδύαζε ένα εκρηκτικό ταμπεραμέντο με μια νηφάλια, κλινική λογική. Είχε αναπτύξει μια βαθιά κατανόηση της διαλεκτικής και του επιστημονικού σοσιαλισμού που της επέτρεψε να προχωρήσει και να διαμορφώσει

τόσο των ατόμων όσο και των κινημάτων. Γι αυτό θεωρούσε καθήκον της όχι απλά την κατήχηση των εργατών στις μαρξιστικές ιδέες αλλά την ουσιαστική διαπαιδαγώγηση τους, την καλλιέργεια ενός κριτικού πνεύματος και της αμφισβήτησης. Αυτό της επέτρεπε να απευθύνεται στις μάζες με πάθος και ειλικρίνεια για αυτό άλλωστε αναδείχθηκε από νωρίς σε μια από τις αποτελεσματικές ομιλήτριες του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, οι εργάτες την αγαπούσαν και την καλούσαν συνεχώς για να μιλήσουνε.

Σε μια εποχή όπου η απεργία ήταν μια σχετικά καινούργια μορφή πάλης, τα όρια της και οι μορφές της (οικονομική, πολιτική, κλπ) ήταν αντικείμενο έντονων διαξιφισμών στους κόλπους της αριστεράς, η Ρόζα διέκρινε τη σπουδαιότητα

σοσιαλδημοκράτες. Επιπλέον, δρώντας σε ένα από τα σημαντικότερα βιομηχανικά κέντρα συγκέντρωσε πάνω του τις ελπίδες όλου του προλεταριάτου της Ευρώπης και θεωρούνταν το μυαλό και η καρδιά της Β' Διεθνούς. Στις γραμμές του συγκαταλέγονταν οι σπουδαιότεροι και πιο αξιόλογοι στοχαστές της αριστεράς και η ιδεολογικοπολιτική ζύμωση ήταν στο απόγειο της. Το βιβλίο είναι γεμάτο εικόνες που δείχνουν τη σχέση και τη χιμεία που είχε η Ρόζα με πολλούς διανοούμενους και στελέχη της αριστεράς, ρίχνοντας φως σε πτυχές των προσωπικοτήτων με χιουμοριστικό και ευχάριστο τρόπο.

Σε αυτό το περιβάλλον θεωρητικού όπως ο Μπέρνσταϊν και αργότερα ο Κάουτσκι, (και οι δύο έχαιραν μεγάλο σεβασμό) ανέπτυξαν τη θεωρία περί κοινοβουλευτικού περάσματος στο σοσιαλισμό, απορρίπτοντας την ανάγκη της επαναστατικής τακτικής,

...προσπαθεί να σκιαγραφήσει την ψυχοσύνθεση της Ρόζας και την εξέλιξη της θεωρητικής της σκέψης και να φωτίσει τις αιτίες πίσω από σημαντικές αποφάσεις και δράσεις της. Κατορθώνει να παρουσιάζει όλες τις πλευρές της Ρόζας σε ένα ενιαίο σύνολο ενώ ταυτόχρονα προχωρεί στο να μας εισάγει στις σημαντικότερες θεωρίες της με τρόπο απλό και κατανοητό.

αρχές και ιδέες που επηρεάζουν μέχρι σήμερα το κίνημα. Πολύ περισσότερο, είχε ένα αλάνθαστο ταξικό κριτήριο που τη βοήθησε να αποφύγει η ίδια θεωρητικά ατοπήματα και να θωρακίσει και μια σειρά αγωνιστών και αγωνιστριών.

Στο κέντρο της σκέψης και της δράσης της ήταν η αστείρευτη εμπιστοσύνη που είχε στην συνείδηση των εργατών και εργατριών. Η μελέτη της ιστορίας, η προπαγανδιστική δουλειά ανάμεσα σε Γερμανούς εργάτες και συνδικαλιστές, η συμμετοχή της στο Πολωνικό εργατικό κίνημα και στην ρωσική απεργιακή εξέγερση του 1905, της έδωσαν μια βαθύτερη κατανόηση για το πως τα ιστορικά γεγονότα επηρεάζουν όχι πάντα με φανερό ή προβλέψιμο τρόπο τη συνείδηση

της ως φορέα κοινωνικών αλλαγών, βαρόμετρο της ωριμότητας της εργατικής τάξης αλλά και ως καταλύτη στη σοσιαλιστική εκπαίδευση των εργατών/τριών. Ήταν σε θέση να συνειδητοποιήσει από νωρίς τη δυναμική των απεργιακών κινητοποιήσεων των Ρώσων εργατών/τριών το 1905, το ρόλο της αυθόρμητης κίνησης των απλών ανθρώπων αλλά και τα όρια της και να επανεξετάσει τα καθήκοντα ενός επαναστατικού κόμματος.

Αφίερωσε μεγάλο μέρος της ζωής προσπαθώντας να εξοπλίσει το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας ιδεολογικά και πολιτικά. Αξίζει να σημειώσουμε πως το SPD ήταν το μεγαλύτερο κόμμα με εκατομμύρια οργανωμένους εργάτες που δείχνανε απεριόριστη εμπιστοσύνη στους σο-

σιαλιστές. Αξίζει να σημειώσουμε πως το SPD ήταν το μεγαλύτερο κόμμα με εκατομμύρια οργανωμένους εργάτες που δείχνανε απεριόριστη εμπιστοσύνη στους σο-

σιαλιστές. Προφανώς και δεν

μιλήσουμε για τη Ρόζα

Ξανά...: 'Ημουν, είμαι και θα είμαι»

διαφωνούσε ούτε με τις ευνοϊκές μεταρρυθμίσεις (αντίθετα τις θεωρούσε απαραίτητες για την εργατική τάξη) ούτε απέρριπτε τις εκλογικές μάχες. Χωρίς όμως έναν επαναστατικό προσανατολισμό, την κατάληψη και τον έλεγχο των μέσων παραγωγής από την εργατική τάξη δηλαδή, το κίνημα ήταν καταδικασμένο να αποτύχει. Η τάξη των εκμεταλλευτών δε θα παραχωρούσε οικειοθελώς την εξουσία και όλα τα προνομία που απορρέουν από αυτή και η καλλιέργεια τέτοιων αυταπατών αποδυνάμωνε την πάλη και την ταξική συνείδηση των εργατών/τριών.

Δεκαετίες πριν ο όρος παγκοσμιοποίηση εισαχθεί στο καθημερινό πολιτικό λεξιλόγιο η Λούξεμπουργκ στο "Η συσσώρευση του Κεφαλαίου" αναλύει και εξηγεί την επεκτατική φύση του καπιταλιστικού κεφαλαίου. Οι Μαρξ και Ένγκελς είχαν αρχίσει ήδη αυτήν την ανάλυση αλλά είτε δεν κατάφεραν ή δεν πρόλαβαν να την ολοκληρώσουν. Όταν λοιπόν η Ρόζα βρέθηκε αντιμέτωπη με αυτό το θεωρητικό κενό βάλθηκε να το καλύψει. Μελετώντας τα ιστορικά δεδομένα όπως επίσης και την εξωτερική οικονομική πολιτική κατέληξε στο συμπέρασμα πως προκειμένου να επιβιώσει ο καπιταλισμός είναι αναγκαίο να επεκτείνεται συνεχώς, να διεισδύει σε νέες αγορές και να διαβρώνει εντελώς μέχρι να κατακτήσει κάθε γωνιά του πλανήτη. Αυτή η επέκταση δεν ήταν σε καμία περίπτωση ειρηνική. Είτε μέσω ληστρικών δασμών, είτε μέσω της καταλήστευσης των τοπικών πόρων, είτε με τον βιασμό του φυσικού περιβάλλοντος, είτε μέσω ανοιχτού πολέμου με τους αυτόχθονες πληθυσμούς, ο καπιταλισμός είναι αναγκαίο να θερίσει τα πάντα στο πέρασμά του. Αποδεικνύεται έτσι πως ο ιμπεριαλισμός δεν είναι μια εξαίρεση στην κανονικότητα της αστικής δημοκρατίας αλλά ο κανόνας και βασική προϋπόθεση για την επιβίωση του καπιταλισμού. Στο βιβλίο παρακολουθούμε αυτή τη διαμόρφωση αυτή της θεωρίας μέσα από τα σπριτόζικα παιχνίδια της μακροβιότερης γάτας της λογοτεχνίας που αφού βαρέθηκε να κυνηγάει την ουρά της αποφάσισε να ξεσκίσει με τα νύχια της μια υδρόγειο.

Πόλεμος και επανάσταση

Αυτή η ανάλυση δεν άργησε να επιβεβαιωθεί. Στην Ευρώπη άρχισαν να ακούγονται τα πολεμικά εμβατήρια κάπι που αναβάθμισε το ζήτημα του διεθνισμού σε ζήτημα ζωής ή θανάτου για πολλούς αριστερούς αγωνι-

στές/τριες της εποχής και φυσικά για την Λούξεμπουργκ. Η Ρόζα δεν αντιμετώπιζε τον διεθνισμό σαν μια έκφραση ανθρωπιστικής αλληλεγγύης αλλά σαν ακρογωνιαίο λίθο του επαναστατικού μαρξισμού. Έδωσε πολλές μάχες και στο SPD αλλά και μέσα στη Διεθνή ώστε να υιοθετηθεί μια ενιαία αντιπολεμική στάση σε όλα τα κόμματα της αριστεράς και το καθένα να προετοιμάσει την εργατική τάξη ώστε να αρνηθεί να πολεμήσει. Για ένα διάστημα αυτή ήταν η στάση της Διεθνούς.

Δεν ήταν όμως μια στάση που συμμερίζονταν όλοι. Στη Γερμανία οι αυταπάτες περί κοινοβουλευτισμού είχαν δημιουργήσει ρήγματα, τα οποία βθάιναν συνεχώς υπό τις πιέσεις της άρχουσας τάξης, της καταστολής και της λογοκρισίας. Το SPD, το μεγαλύτερο κόμμα της αριστεράς, ο φόρος της ελπίδας για όλη την εργατική τάξη Ευρώπης, ενέκρινε στο Κοινοβούλιο, για πρώτη φορά στην ιστορία του, τις πολεμικές δαπάνες. Σε όλη αυτή την διαδικασία η Ρόζα δεν έμεινε με σταυρωμένα χέρια. Οργάνωσε την ομάδα Σπάρτακος και συνέχισε να προπαγανδίζει τις αρχές του διεθνισμού και να οργανώνει την αντίσταση των εργατών βάζοντας σε κίνδυνο την ζωή και την ελευθερία της. Της ασκήθηκε δίωξη για παρότρυνση σε ανυπακοή στο νόμο και προς έκκληση όλων η Ρόζα όχι μόνο δεν αρνήθηκε τις κατηγορίες αλλά αξιοποίησε τη δίκη της ως μέγιστο για τις αντιπολεμικές ιδέες της. Αντίστοιχα, στην δίωξη της από τον Υπουργό Πολέμου για προβολή των αξιωματικών έκανε ανοιχτό κάλεσμα σε φαντάρους για να καταγγείλουν δημόσια τις απάνθρωπες συνθήκες του στρατού. Μέχρι την τελευταία στιγμή καλούσε τους εργάτες σε ανυπακοή και προσαπούσε με όσα μέσα διέθετε να ξαναχτίσει τους δεσμούς του διεθνούς κινήματος. Με το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Ρόζα, όπως και πολλοί αγωνιστές/τριες, βρέθηκε για ακόμα μία φορά στη φυλακή.

Στο βιβλίο της, η Kate Evans, περιγράφει πιο αναλυτικά και σίγουρα πιο αριστοτεχνικά τις υπεράνθρωπες π ρ ο -

σπάθειες της Ρόζας αυτήν την περίοδο. Με ένα συγκλονιστικό διεξέλιδο σκίτσο αποτυπώνει το πόσο βάραινε η βναυσότητα τη συνείδηση της Ρόζας. Στρατιώτες σχεδόν σκελετωμένοι σκαρφαλώνουν στο κεφάλι της όπου και χάνονται στην χαοτική φωλιά των μαλλιών της – τα οποία σε όλη την ιστορία παίζουν ένα περίπλοκο συμβολικό ρόλο – μέχρι που ανατινάζονται βίαια από τα βλήματα των αεροπλάνων και ο πόνος διαπερνά τη Ρόζα.

Το βιβλίο προσπερνά γρήγορα το ξέσπασμα της Ρώσικης Επανάστασης. Η είδηση αυτή έδωσε μια νέα πνοή στη Λούξεμπουργκ όπως και σε εκατομμύρια άλλους ανά τον κόσμο. Με ανανεωμένο ζήλο ξανάπιασε δουλειά, από τη μια μελετώντας προσεκτικά και σε βάθος τις εξελίξεις στη Ρωσία και προπαγανδίζοντας συνεχώς την επιτακτική πλέον ανάγκη μιας επανάστασης στη Γερμανία.

Δεν θα αναλύσουμε εδώ την κριτική της Ρόζας σε κάποια μέτρα των μπολσεβίκων και του Λένιν. Θα τονίσουμε όμως την εμπιστοσύνη που είχε στην Ρώσικη επανάσταση και στην ηγεσία της, αλλά και τη διάθεσή της να συνδράμει στη νίκη της επανάστασης.

Απαραίτητος όρος νίκης για την Οκτωβριανή επανάσταση ήταν το ξέσπασμα της επανάστασης στη Γερμανία. Σε αυτό το σκοπό έριξε η Ρόζα όλες τις δυνάμεις εκείνο το διάστημα από το κελί της ακόμα στη φυλακή.

Τον Νοέμβριο του 1918 ξεσπάει επιτέλους η γερμανική επανάσταση. Εργατικά Συμβούλια έχουν καταλάβει το Βερολίνο και ανακηρύσσουν την Ελεύθερη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γερμανίας. Όσοι/ες αγωνιστές/τριες είναι ακόμα στις φυλακές απελευθερώνονται, μαζί τους και η Ρόζα. Αμέσως πηγαίνει στο Βερολίνο και μαζί με τον Καρλ Λίμπ-

κνεχτ δουλεύουν ακούραστα για την επιτυχία της επανάστασης. Βασικό καθήκον η εξάπλωση και η ενίσχυση των εργατικών συμβουλίων σε κάθε χώρο δουλειάς, στα μεγάλα αστικά κέντρα και στην επαρχία. Αφοπλισμός των αντιδραστικών δυνάμεων και εξοπλισμός των εργατών. Δήμωση της βασιλικής περιουσίας και του μεγάλων επιχειρήσεων. Σύσταση μιας νέας Διεθνούς για την οργάνωση του κινήματος. Περισσότερο από ποτέ αντιλαμβάνεται την ανάγκη ενός επαναστατικού κόμματος και ενώνει διάφορες επαναστατικές ομάδες στο ενιαίο Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, δυστυχώς όμως είναι αργά.

Απέναντι της δεν είχε μια αστική κυβέρνηση αλλά τους παλιούς και συντρόφους του SPD. Αυτοί ανέλαβαν την καταστολή της επανάστασης και σε αυτό το καθήκον ρίχτηκαν με περίσσιο ζήλο. Κανένα όπλο δεν ήταν ευκαταφρόνητο γι αυτούς. Συκοφαντίες, ψέματα, παραπληροφόρηση, παρακρατικοί ρουφιάνοι και προβοκάτορες, βασανισμοί, δολοφονικές επιθέσεις, εκτελέσεις αιχμαλώτων, οι ίδιοι που μερικά χρόνια ωρίτερα αποκαλούσαν τη Ρόζα αιμοσταγή, δεν δίστασαν μπροστά σε καμία βναυσότητα. Η Λούξεμπουργκ και ο Λίμπκνεχτ επικηρύσσονται (με κρατική χρηματοδότηση) αλλά αρνούνται να εγκαταλείψουν το Βερολίνο. Στις 15 Ιανουαρίου 1919 συλλαμβάνονται και δολοφονούνται. Τη σωρό του Λίμπκνεχτ θα την παρατήσουν χωρίς όνομα ή στοιχεία σε ένα κέντρο πρώτο βοηθειών ενώ τη Λούξεμπουργκ αφού της διαλύσουν το κρανίο με πολλαπλά χτυπήματα την πυροβολούν και την πετάνε στο κανάλι Λάνβεχρ από όπου θα ξεβραστεί λίγους μήνες αργότερα. Δεν παρέλειψαν βέβαια να καταστρέψουν και πολλά από τα αδημοσίεστα χειρόγραφα της στερώντας μας έτσι το μεγαλύτερο μέρος της Πολιτικής Οικονομίας που είχε γραφτεί στη φυλακή όπως και πολλά άρθρα και επιστολές της.

Το τελευταίο άρθρο που είχε γράψει η Ρόζα, "Η τάξη βασιλεύει στο Βερολίνο" κλείνει ως εξής:

Η τάξη βασιλεύει στο Βερολίνο! Ηλίθιοι δήμιοι! Η "τάξη" σας είναι χτισμένη πάνω στην άμμο. Αύριο η επανάσταση θα υψωθεί ξανά και βροτώντας τα όπλα της με τις σάλπιγγες να αντηχούν θα αναγγείλει προκαλώντας σας τρόπο: 'Ημουν, Είμαι, Θα Είμαι!

